

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Èr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Organisarea bisericii în perióda a dóua.

[Continuare].

b) Potestatea episcopéscă.

Apostolii au predicat cuvântul lui Dumnezeu, și au înființat biserici crestine cu deosebire în orașe. Conducerea acestor comune bisericesci apostolii o încredințau Episcopilor instituiți de densii. Episcopii îngrijau de toate afacerile spirituale cu ajutoriul presviterilor și diaconilor. Episcopii în perióda primă sevărsseau însiși servițiul divin, și predicau poporului; èr preoții sevărsseau cultul divin, numai în casurile, când Episcopul era împedecat. La început și creștinii dela sate veneau, și ascultau servițiul dumnezeiesc în orașele vecine. Comunele bisericesci din orașe, cari steteau sub îngrijirea spirituală și sub conducerea nemijlocită a Episcopului se numiau „parochii“; mai târziu înmulțindu-se creștinii și în comunele rurale, în sate, s'au înființat și prin sate parochii filiale, cari se administrau în cele spirituale prin preoții dela oraș, cari serveau ca ajutători Episcopului, èr mai pre urmă se instituiră în sate și preoți stabili sub supravegherea și conducerea Episcopului din comuna nrbană, parochia, căreia aparțineau. Înmulțindu-se numărul presviterilor și al parochiilor rurale, — pentru supraveghierea vieții și activității presviterilor și a credincioșilor dela sate, s'au instituit choroepiscopii, episcopii dela sate, o clasă mijlocie între Episcopi și presviteri, din carea s'a format mai mai târziu instituțiunea protoprespiterilor. Episcopii fiind următorii direcți ai apostolilor s'au bucurat din început de o deosebită vață.

Funcțiunile, pre cari le sevărsseau Episcopii, erau următoarele: Densii predicau cuvântul lui Dumnezeu în biserici și în adunările credincioșilor, èr preoții

poteau predica cuvântul lui Dumnezeu numai cu specială binecuvântare și concessiune din partea Episcopului; Episcopii sevărsau chirotonia și instituirea fetelor bisericesci, sfințirea bisericilor nouë, și sfințirea mirului; densii reprimeau pre penitenți în sinul bisericii, èr preoții poteau sevărsi acest act, numai cu concessiune din partea Episcopului, și numai când Episcopul era împedecat a-l sevărsi însuși; Densii eserciau guvernul bisericesc, și aveau întrégă potestatea legislativă, administrativă și judecatoréscă.

Toate aceste funcțiuni, și în genere funcțiunile spirituale le sevărsia în perióda primă Episcopul însuși cu ajutoriul presviterilor de lângă sine.

Prin trecerea împératului Constantin cel mare la creștinism, prin înmulțirea creștinilor și a parochiilor și mai cu seamă prin imunitățile date clerului și bisericii de împérații creștini s'au înmulțit în măsură mare agendele Episcopilor; și astfel s'a născut necesitatea de a-se institui pre lângă Episcopi dignitarii bisericesci, cari să substituéscă, și să ajute pre Episcopi întru conducerea bisericii. Astfeliu cu începere din veacul al patrélea cel dântai dintre presviterii de lângă Episcopul s'a numit în Occident „archipresviter“, în Orient „protopresviter“; èr cel dântai dintre diaconi „archidiacon“, seau „protodiacon“.

Protopresviterii substituiau, și dedeau mână de ajutoriu Episcopului în afacerile spirituale, liturgice și întru predicarea cuvântului lui Dumnezeu; èr protodiaconii substituieau pre Episcopul în afacerile de natură administrativă și justițiară. Ceste din urmă se priveau de afaceri de mai puțină însemnătate, decât afacerile liturgice și predicarea cuvântului lui Dumnezeu.

După ce Episcopii au început a-se alege dintre monahi, dânsii aveau lângă sine preoți dintre monahi, cari pentru că locuiau cu Episcopul, s'au numit „sinceli“, seau împreună locuitori, ér cel dântâi dintre sinceli s'a numit „protosincel.“ Protosincelul și sincelii erau sfâtuitorii și ajutorii Episcopului în partarea agendelor sale.

Pre lângă aceste funcțiuni, și respective dignități bisericesci, s'au mai instituit pre lângă Episcopi și alte funcțiuni, și anume: 1) Economul, pentru administrarea averii bisericesci; 2) fiscul, carele reprezenta pre Episcop înaintea autorităților civile, fiscul încât era acésta cu potință se instituia dintre preoți; 3) apocrisiariul spre a reprezenta pre Episcopi la curtea împărătescă; 4) archivarii și notarii, cari îngrijeau de afacerile de cancelariă; 5) vizitatorii, cari inspecționau în numele Episcopilor comunele bisericesci, precum și alte funcțiuni mai mici.

c). Demnitatea metropolitană.

Pentru susținerea unității și uniformității de procedere în biserică episcopii din singuratecele provincii după modelul apostolilor au început a ține în fiecare an sinóde; și unul dintre episcopi, de regulă Episcopul din capitala provinciei se privea de cel dântâi (primus inter pares). Episcopului din capitala provinciei i-se încredința, ca să concheme sinódele provinciale (eparchiale), să ducă în sinódele presidiul, și să îngrijescă de esecutarea concluserilor aduse de sinóde. Cu începere din perióda a doua Episcopii din capitala provinciei s'au numit metropoliți. Metropoliții reprezentau punctul de unitate dintre Episcopi și bisericile provinciei, și tot de odată susțineau legatura canonică dintre dânsii și bisericile celorlalte provincii. În ceea ce privește vađa, pre carea o aveau metropoliții, — amintim, că cei ce reședeau în orașe capitale mai mari și ale căror eparchii erau mai mari se bucurau de mai multă vađa. De o deosebită vađa se bucurau la începutul periódei a doua Episcopii, și respective Metropoliții din Roma, Alexandria și Antiochia.

Desvoltarea sistemului metropolitan în perióda a doua stă în legătură cu împărțirea politică a imperiului roman făcută de Constantin cel mare chiar la începutul acestei perióde. De aceea înregistrăm aici următoarele.

Constantin cel mare a împărțit imperiul în patru prefecturi, și anume: Orientul, Iliricul, Italia și Galia. Fiecare din aceste prefecturi o-a împărțit apoi érași în diecese, și anume: prefectura Orien-

tului în diecesele: Egipt, Siria, Asia, Pont, și Tracia; prefectura Iliricului în diecesele: Iliricul occidental, Dacia și Macedonia, cari ambe se numesc și Iliricul oriental; prefectura Italiei o-a împărțit în diecesele: Italia superióră, Italia mediă și de sud și Africa; prefectura Galiei o-a împărțit în trei diecese, și anume: în diecesa Galeii propriu ție, în diecesa Spaniei și a Britaniei. Fiecare diecesă o-a împărțit apoi în provincii cari în limba grecescă se numeau eparchii. În fruntea fiecărei provincii era un președinte, în fruntea dieceselor, câte un vicariu, ér în fruntea celor 4 prefecturi câte un prefect.

Ținând cont biserica în organizațiunea sa de organizațiunea statului încă din perióda primă, — în a doua perióda prin împărțirea nouă politică a statului — pre lângă instituțiunea de metropolit — carele în perióda primă era de regulă episcopul din capitala provinciei — s'au mai desvoltat și i instituțiunea de metropoliți superiori, cari în Apus s'au numit metropoliți primați, ér în Orient exarchi, seau patriarhi. Dintre acestia cei mai însemnați sânt metropolitii superiori din: Roma, Antiochia, Alexandria, Constantinopol și Ierusalim, cărora li-s'a dat titlul de patriarhi.

(Va urma.)

Epistolele parochului bătrân.

Iubite Nepóte!

Precum ți-am fost scris în epistola din urmă, dimpreună cu păr. Terențiu ne-am dus la păr. popa Costa, ca să ne sfătuim, ce să facem cu secretariul din Sofia, care locuesce în Budapesta. Ca și în totdeuna așa și acuma păr. popa Costa ne-a primit cu dragoste frățescă, ne imbiă să cuprindem loc, și eu me și așezai pe un scaun; păr. Terențiu însă nu se potu răbda să nu începă indată cu vorba despre lucrul, pentru care am făcut calea acésta. Intr'atâta era de însuflețit, de credeai cu de a-bună-séma că dela întâlnirea acésta atárnă invingerea, ori căderea planului papei dela Roma. Chiar și mie îmi-plăcea de el, cum se necaja pre dl secretariu al metropoliei din Sofia cu locuința în B.-Pesta.

Păr. popa Costa îl-ascultă cât 'l-ascultă, și în urmă ca un preot cumpănit și bătrân îi răspunse: zelul dtale, Iubite Nepóte, îl-prețuiesc și 'l-laud, ba caută să-ți spun părerea mea de bine, că acum la bețrânețe sunm norocos a primi în casa mea un preot tiner atât de zelos și invăpăiat pentru credința stră-

moșescă. Da-re-ar Ddheu ca să ai mulți ortaci tot atât de zeloși și însuflețiți pentru religia moștenită dela părinți, căci atunci nimenea nici n'ar îndrăzni a se apropia de turma noastră cu gândul ca să ne strice. Încât pentru temerea Frăției Tale — te pot liniști cu aceea, că dorința aceea a patriarhilor dela Roma ca să ne unescă pre toți sub hierarchia dênșilor — nu se va implini. Eu sum om bătrân, și am vădut multe. Chiar tréba acésta am vezut'o de vr'o-câteva-ori adusă nainte. Toți papii, câți au urmat în decursul vieții mele, s'au încercat să unescă religiile creștine sub aripele dênșilor, dar nici unul n'a isbutit cu ea. Au trecut vremile, în cari papii aveau putere asupra popórelor. Să ne pară bine și noué și papei, că creștinii mai cumpăniți de astăzi nu se ieau dupa cei cari sbérá dupa legea cea fără de nici o lege. Fii dar odihnit frățióre! și nu te necăji nimic nici pentru scrisórea secretariului dela Sofia-B.-Pesta.

Ca și impetrit rémasé pár. Terențiu de farmencl blândelor vorbe ale părintelui popa Costa. Mie 'mi-era milă de el vădându-l amuțit și inlemit. Pár. popa Costa 'l-imbιά érási să șađă, érá dênșul își-aruncă privirea spre mine, o privire tăietóre, ce mă indemnă ca indată se ieau firul vorbirei intrerupt de pár. popa Costa. Anume eu îmi desfășurai vederile mele în următorul chip: am venit la tine, Iubite frate Costa, ca să auđim părerea ta în privința acésta — nu atât pentru mine, cât mai vertos pentru pár. Terentiu, carele ca un ténér lucratoriú în via Domnului, voiesce să asculte parerile celor mai bătrâni; dênșul pare că nu se vede indestulit cu cele spuse de tine, pentrucă dênșul se sémte harnic și datoriu să între în luptă pentru religia strămoșescă, vorbele Frăției Tale insé par că i-au luat armele din mâni, și dênșul pentru acésta se vede a fi necăjit. Eu insé te-am priceput pe deplin, și deci dimpreună cu tine nu dau nici o însemnătate mișcării ce s'a pornit din Roma. Mă intorsei apoi cătră pár. Terențiu, ca să-l linișcesc și eu și i-điseiu: dacă nu veniam aici la pár. Costa — frația ta pre mine singur póte că nu mă ascultai cu atâtă iubire și supunere, acum caută, să te pleci naintea noastră, pentrucă suntem doi inși și încă améndoii bătrâni, cu mult mai bătrâni de cât frația ta, și fiindcă vrésta frăției tale te întărită spre luptă, apoi îți recoménd un fel de luptă, care dtale nu-ți va sta réu, și totodată ți-ai résbuna frumos asupra celui ce te-a vătémă fără-ca să te mustre consciința, séu fără ca cineva să-ți póta imputa vre-o greșélă.

Pár. Terențiu la vorbele din urmă se înseninează și cu nesațiu se uită drept în ochi la mine, par' că ar dori ca într'un cuvânt să-i spun întreg planul. Nici nu întârziat a-i spune: Pár. Terentie! iă-ți o colă de hărtie, scrie secretariului dela Sofia-B.-Pesta, că dacă papa Romei cu tot prețul voiesce unirea tuturor creștinilor răsăriteni și apuseni, apoi acésta numai chiar dela persóna dênșului atérná; să sdrobéscă adecă apusul păreții ce ne despart, să róstórne părerile greșite, ce s'au ivit ca păreți despărțitori între noi. Arată-le icóna róstignirei, pe carea e zugrăvit și s-tul Ioan, iubitul ucenic, cătră carele Domnul đice: Ioane étă mamă-ta! érá cătră Preacurata: étă fiul tóu! — și apoi trăind încă acest st. Ioan — póte fi „cap bisericei“ un om pământean?

— Mai arată-i apoi o altă icónă: aceea anume, pe carea Domnul e zugrăvit cu pânea în mână, o veđi acésta icónă prin cășile apusenilor, e venită chiar dela Roma; étă că prin dóue icóne ai rósturnat dóue dogme ale apusenilor. Dar ce să te invéț eu, 'ți-am dat numai firul în mână, celelalte le scii frăția ta mai bine de cât mine. Îți recoménd să mai cetesci (mi să pare că o ai și cetit) și cartea scrisă de prota Măneguț dela M. Oșorheiu — — și étă că vei și lupta, și nimenea nu-ți va puté lua în nume de réu, că vei lua în taină (alt folos nu vei avé) pornirile unor ómeni fié chiar preoți, cari îndrăsnesc a vătéma sémțul nostru creștinesc, cum a făcut și secretariul dela Sofia-B.-Pesta, și fac mulți alții în multe chipuri.

La vorbele aceste pár. Terențiu să insenină pe deplin, să și hotări că nu se lasă până nu va sili pre secretariul tainic a-l scóte la ivélă și a-i arăta grozévania rátecirii sale. Eu dimpreună cu pár. popa Costa ne-am bucurat vădénd pre pár. Terențiu invéselit și am aflat de bine ca despre acésta să Te incunoscintez și pre dta Iubite nepóte!

Să șcii apoi, iubite nepóte, că nu am terminat aici cu părintele Terenție, ci am mers ceva mai departe. Dênșul cu adevérat, ca preot ténér, preot modern, cum se đice, și cum cu multă dragoste se numesc mulți dintre preoții nostri tineri, a invéțat din carte și scrisóre mai multă pastorală decât noi, preoții din vremile bestrâne. Așa au fost, bag seamă pre atunci vremurile, să invéțăm mai puțin, dar să sémțim mai mult pentru sfânta biserică și pentru iubitul nostru popor.

Și deci, între noi să fié đis, și să nu ni-se lățescă vorbă în lume și în țéră, i-am mai spus pa-

rintelui Terenție și eu și părintele popa Costa mai câte ceva.

I-am spus adecă amândoi părintelui Terenție, că bine face densusul, că cu focul tinereții se însufleșește pentru apărarea și înaintarea sfintei și dumnezeiescii noastre legi stămoșesci. J-am adaos apoi încă un lucru, după mine de mare însemnătate, și anume, că legea noastră strămoșescă datorii suntem cu toții în cas de lipsă să-o apărăm și cu cuvântul și cu scrisoarea, dar mai mult decât în chipul acesta cu fapta. Este astăzi sfânta noastră biserică în grea luptă cu felurite încercări de proselitism, și afară de acesta mai este sfânta noastră biserică, și toate celelalte confesiuni crestine în luptă, cu ceea ce numiți, Dvoastră, preoții cei tineri: curente dușmănoase și contrarie sfintei religiuni și biserici.

De aceea atât eu, cât și părintele popa Costa i-am mai spus multe de rândul acesta părintelui Terenție. Dar despre acestea din urmă îți voi mai scrie cu altă dată.

Bibliografie.

Țilele trecute a apărut în editura librăriei N. I. Ciurcu din Brașov manualul: *) *Limba română; ființa, originea, rudeniile și istoria ei de Virgil Onițiu*, directorul gimn. rom. din Brașov.

Precum arată și titlul cărții, autorul și-a propus a ne da niște noțiuni elementare, relative la o materie vastă, importantă, dar totodată și grea. — Partea I. tractează despre: limbă în genere, întinderea geografică a limbei române, dialectele ei (cu probe), deosebiriile dintre aceste dialecte, limba română a trebuit să fi fost odată una (fără dialecte); — înrudirea limbilor, limbile romanice și însușirile lor comune; originea, timpul și modul formării limbilor romanice, limba poporană și literară, originea limbei latine, Indogermanii preistorici și gruparea limbilor, — ér partea II. despre: originea și istoria limbei române până la scötarea limbei slave din biserică și stat; originea limbei literare române cu probe din dialectul moldovenesc, ardelean și muntenesc, grafia română cu cirile și litere latine cu probe de ortografie, limba română în sec. XVIII și XIX; și apoi în încheiere autorul relevă meritele pentru limba română ale neuitaților: Clain, Șincai, Maior și Ci-pariu, și ale distinsului filolog Hașden. Acest interesant material e tractat foarte conștient și în deplină cunoștință de cauză; autorul e în curent cu starea actuală a lingvisticei comparative. Manualul present se distinge și printr'un stil corect, precis și lămurit. Ortografia e fonetică moderată.

*) 8° pag. 75.

Cartea e menită să servescă ca manual de limba română în clasa IV. a școlilor medii. Deși autorul și-a dat silința a espune materialul într'un mod cât se pöte de elementar și ușor, spre a puté fi accesibil pentru băeți de 13—15 ani, totuși așa credem, că însași natura obiectului din cestiune e atare, încât nu corespunde cu desvoltarea intelectuală a unui școlar de cl. IV. gimn. sau reală, care nici că pöte fi în stare a consuma astfel de materie; drept-aceea suntem de părerea, că această materie, folositore și de un interes deosebit, cu succes s'ar puté propune numai în cl. VII—VIII, ca întroducere în istoria limbei și literaturii române.

Încât privește materia, numai 2 observări vom face: Vorbind autorul la pag. 17 că limba română a trebuit se fi fost odată una, fără dialecte, vorbită pre același teritoriu de toți Românii, întrelasă a ne spune și încât e posibil a dovedi, care a fost acel teritoriu, pe care se vorbea limba română nainte de desfacerea ei în dialecte. Acesta trebuia să o facă cu atât mai virtos, că se află și ađi bărbați, cari susțin, că nu în Dacia traiană, ci dincolo de Dunăre s'ar fi format limba română. Astfel chiar și în Istoria patriei de Mangold-Goldiș, folosită pare-ni-se și de elevii gimn. rom. din Brașov încă e amintită aceea părere, că Românii ar fi imigrat în partea stângă a Dunării de pe peninsula balcanică târdu, după venirea Magiarilor. Dacă acum autorul nostru nu a numesce acel teritoriu, unde s'a format și vorbit limba română ca un singur dialect, ci ne mai spune tot în acel ș, că desfacerea limbei române în dialecte s'a întemplat cu cel puțin 600 ani nainte de asta, atunci elevii foarte ușor pot ajunge la presupunerile lui Roessler, Hunfalvy, Réthy etc. — Cam riscată e și aserțiunea, că limba slavă ar fi fost scösă din stat și biserică, în toate țerile locuite de Români, între anii 1630—1650.

Scim, că în Transilvania numai în sinodul dela 1675 s'a decis scötarea formală a limbei slavone din biserică. În principatele române abia pela 1640 se înființază tipografiile române, în cari până la 1650 nu este constatat să se fi tipărit cărți liturgice române necesare la cultul divin (afară de Cazanii). Din contra vedem, că Vasilie Lupu înființază o școlă superiöră slavonă; vedem, că metropoliții români au mare témă, că deodată cu cărțile românesci din Transilvania se va răspândi în principate și reformațiunea bisericescă. Töte aceste împrejurări slăbesc foarte aserțiunea autorului.

Ca erori gramaticale și stilistice notăm următoarele:

1. La pag. 68: „Principalul reprezentant al acestui fel de a scrie românesce a fost D-l Titu Maiorescu,” deși în construcțiunile precedente se folosesce autorul tot de timpul present.

2. La pag. 27: „Unele dintre aceste dialecte în urma întinderei enorme a imperiului roman de pe timpul din urmă al republicii și începutul împărăției, s'au îndepărtat foarte de olaltă prin colonisările făcute

pretotindeni de Romani. Căci așa era usul Romanilor." Că această din urmă propoziție de sine stătătoare (?) în ce necs stă cu cea de mai înainte, ce esplică sau motivăză, e anevoe de înțeles? De altcum popozițiuni simple și amplificate, de sine stătătoare, nici că se pot începe cu conjuncția: căci.

3. La pag. 75: „Au pus basa a acestor fel de cercetări.“ Cuvântul fel e folosit aci ca subst. în singular cu atribut în plur.; corect era nom. plur.: aceste feluri; genet.: a acestor feluri.

Cuvântul fel e nedeclinabil numai în compunerile sale și în unele expresiuni, când își perde însușirea substantivală, d. e.: astfel (adv.) altfel (adv.), astfel de (pron. demonstr.), ce fel de? (interog.) Autorul deci trebuia să se exprime: Au pus basa a acestor feluri de cercetări, sau mai corect: basa unor astfel de cercetări, sau și: Au pus basa la astfel de cercetări.

Sperăm însă, că aceste scăderi precum și câteva erori ortografice străcurate în manual vor fi delăturate la o eventuală nouă ediție.

Cartea din cestiune va face un bun serviciu școlii; dar cu plăcere poate fi cetită de toți aceia, cari se interesăză cât de puțin de istoria limbei noastre naționale și de raportul ei către surorile sale. O recomandăm deci în deosebita atențiune a publicului român și a bărbaiilor de școlă.

Ioan Petranu.

Dr. V. Mihalyi — metropolit.

Înregistrăm cu bucurie, că Majestatea sa, la propunerea ministrului regiu ungar de culte și instrucțiune publică s'a îndurat pré grațios a numi pre Ilustritatea sa, dl' Episcop al diecesei gr. cat. din Lugoș Dr Victor Mihalyi de Archiepiscop și Metropolit greco-catolic de Alba Iulia, respective Blaj.

Din acest incident fóia „Unirea“ a scos un nr. festiv, în care salută cu reverință și bucurie pe noul metropolit, apoi comunică actul denumirii, precum și date din vieța ilustrului prelat, despre activitatea Sa ca episcop al Lugoșului etc.

Din datele biografice publicate în acest nr. al „Unirii“ estragem următoarele.

Dr. Victor Mihályi este membru al uneia dintre cele mai distinse și vechi familii românesce din Maramureș. S'a născut în 19 Maiu 1841 în comuna Jood din comitatul Maramureșului. Trimis de timpuriu la școlă, deja la anul 1857 a depus esamenul de maturitate la gimnasiul din Cașovia.

Având chemare pentru statul preoțesc, fu trimis la Roma, unde ca alumn al colegiului gr.-catolic dela sfântul Atanasiu ascultă doi ani filosofia și patru ani teologia în colegiul de Propaganda Fide, și în 1863 câștigă doctoratul din s teologie. De preot fu sfințit

în 8 Novembre 1863 în biserica grecăscă din Roma, dedicată sântului Atanasiu.

Intorcându-se din Roma în diecesa Gherlei, de care se ținea, a fost îndată denumit de prefect de studii și profesor de istoria bisericească și dreptul canonic în seminarul teologic din Gherla. În această calitate desvoltă o activitate neobosită până în primăvara anului 1869, când fericitul metropolit Dr. Ioan Vancea, care atunci se despărți de scaunul episcopesc al Gherlei și plecă la Blaș spre a și ocupa scaunul metropolitan și-l aduse cu sine la Blaș.

Aici Dr. Victor Mihályi în calitate de secretariu metropolitan, asesor consistorial, asesor la tribunalul matrimonial de a două instanță și de notariu la esactoratul archidiececan, a desvoltat o activitate neobosită. Pentru meritele densusului metropolitului Vancea îl denumi la începutul anului 1873 de protopop onorariu, ér Maiestatea Sa monarchul nostru în 25 Novembre 1874 de episcop al diecesei Lugoșului. În Decembre 1874 Sântia Sa Papa Piu al XI-lea îl preeonisă, ér metropolitul Vancea îl consacrá de episcop în biserica catedrală din Blaș în 14 Februaru, 1875.

În 7 Martiu 1875 episcopul Victor lua în mâna sa energică guvernarea celei mai mici și mai sărace diecese din provincia metropolitauă gr.-cat cu tóte acestea multămită zelului său neobosit, diecesa acésta a făcut progrese fórt frumóse, mai virtos în consolidarea și organizațiunea sa internă.

Sfinția Sa Papa Leon al XIII-lea pentru meritele, ce și le-a câștigat episcopul Victor în diecesa Lugoșului, l'a dennmit prelat domestic, asistent la tronul pontificiu și conte roman.

La alegerea candidaților pentru scaunul metropolitan, ținută în 16 Apriliu 1893, episcopul Lugoșului Victor a obținut 82 votari și a fost propus Maiestății Sale de candidat în locul prim.

Acum dorința tuturor s'a împlinit. În 9 Novembre 1944 Majestatea Sa a denumit pe episcopul Lugoșului de archiepiscop și metropolit de Alba Iulia și Făgăraș.

Felicităm pre Ilustrul Prelat și-i dorim ani mulți fericiți spre binele bisericei Sale și al mult cercatului nostru popor.

Procanonul lui Petru Maior.

(Continuare.)

Tot episcopul deplin are voe slobodă și putere întregă, și precum nu se cuvine pre el să-l judece altul, așa și el pe altul nu poate să judece. Lângă acéstea de-ar fi avut Papa acel titlu. au ar fi îndrăznit Sf. Chiprian tocma în Sobor a zice: că numai după ocotélas sa să face episcop episcopilor? Nici din Tertulian dară, nici din Sf. Chiprian să poate arăta să fi avut Papa titlu acela: episcopul episcoor. Dar de si l-ar fi avut nu alt-mintrelea l-au avut, de cât în cătu-i Patriarh apusului și mai

mare parte episcopii de la apus, dar nici cu privire la apus, dar nici cu privire la apus nu l-au avut așa ca să fie episcop episcopilor, precum episcopul iaste socotitor eparhiei sale. Că precum episcopii cei de la răsărit așa și cei de la apus acéiași putere și întocmai cu Papa au de la Hristos dată.

Iar céia ce zic despre titlu acela : Părintele părinților, nu ne dă nici un lucru, că știm că numelé acela a tuturor episcopilor au fost deobște. Sf. Athanasie în epistola cea cătră călugări zice : „Părintele episcopilor, marele Osie s'au lăpădat în isgonire“.

TITLUL II.

Despre nesmăntnicia Beséricii

CAP I.

Besérica e nesmăntnică.

Prea milostivul și prea înduratul Dumnezeu pentru acéia în lume au trimis prorocii și mai pe urmă și însuși pre Fiul său cel unul născut, Domnul nostru Isus Hristos și pre Apostoli și pre Evangeliști, ca din rătăcire și smintélele învățaturii cu care eram cuprinși, scoțându-ne la lumina adevérului să ne întărescă. Însé întru descoperirea acésta ce se conținește în Sfânta Scriptură și în trădania sfinților părinți, prea mândru vra să fie acela ce va zice că nu se cuprind multe, care sint cu înțelesuri ascunse, întunecate și îndoite. Lipsă dară avem de tălcuitorii carele întunérecul acela să-l răsipescă și căruia fără frică să ne incredințăm și să-l credem. Că altminterlea și după descoperire încă de priméjdia rătăcirii n'am fi scutiți. Iar ca să să plinescă acéstea, cine nu véde că acel tălcuitoriu trăbue să fie nesmăntnic ? Sfânta Scriptură ne învată, că acel tălcuitoriu nesmăntnic iaste însuși Besérica sau adunarea credincioșilor, la Matheiu cap. 18, s. 17 zice : „Iar de nu va asculta nice Soborul fie ție ca cel păgân și ca un vameș“. Bine veci dintru acéstea că ori-cine nu va asculta ce zice și învată Besérica iaste ca un păgân. Precum dară a fi păgân nici cum nu o slobod, așa de tot, fără nici o deschilinire sau osebire neîndatorește Dumnezeu să ascultăm și să credem céle ce Besérica a crede ne prononcește. Acum de ar fi Besérica smăntnică și să poté greși întru învățatură credinții, nemica nu împedică ca să greșască când-va, și fiind-că pururea sintem datori a asculta de Besérică, așa dară și atunci când greșastă ar trăbui să credem greșala și eresul ei. Însă la greșală și la eres. Dumnezeu, fiind-că e fiintă împodobit cu tóte sévêșirile, nu ne poté îndatori. Așa dară Besérica învățatura ei, întru hotărîrea ei, nici cum nu poté greși și nesmăntnică iaste. Apoi ascultă ce zice însuși Domnul Hristos : „Și eu voiu ruga pre părintele și alt mângăitor va da voao, ca să rămée cu voi în véci, duhul adevérului, care lumea nu poté să-l ia. Ioan cap. 14 și 17 ; acela pre voi vé va învăța tóte și va aduce aminte tóte câte am zis voao, cap. 26. Acela Duhul adevérului povățui-va pre voi

întru tot adevérul. Iar la Ioan, 6, s. 13. Iar la I. Timoteiu, cap 3. s. 15 ; „Iaste Besérica lui Dumnezeu celui vin, stâlp și întărire adevérului“. Dacă cu Besérica în veac rămâne Duhul adevérului, o învată tóte, îi aduce aminte tóte câte Domnul Hristos au învățat, o povățuește întru tot adevérul ; iaste stâlp și întărire adevérului cum va putea greși ; au cătră greșală o va povățui Duhul Sfânt ?

Atât adevérat Apostolii au fost de făr' de in-doială despre povățuirea Duhului Sfânt (și au crezut și pre noi a crede ne-aú învățat : „Parutu s'au Duhului Sânt și noao“ Fapt. Apost. cap. 5, s. 28. Acéiași pururea din vrémile Apostolilor au cređut Aesérica, nici a se îndoi ceva deapre vre-o învățatură, sau hotărîre a Beséricii, credincioșii vre odinórá au cutezat, ce ori carele a se îndoi îndrăsnea, îndată întré cei afurisiți și întré eretici să numără. „Nu trăbue să cercăm la alții adevérul carele ușor iaste de la Biserică a-l lua, căci acésta iaste pórtă vieței, iară ceia-lalți toți sint furi și tâlhari, pentru carea trăbue să ne ferim de dânșii, iar care sint ale Beséricii cu fórté mare sirguintă să le iubim și să primim adevérul tradanii. Că Beséricii acest dar a lui Dumnezeu s'au incredințat. că unde-i Besérica acolo-i Duhul Sfânt ; unde-i Besérica iaste tot darul. Iar Duhul e adevér și c. l. Irineu, înprotivă eresurilor. Cartea III, cap 4 și 24°.

CAP. II.

Nesmăntnicia Beséricii nu pe lângă alții, fără numai pe lângă Arhieri, la olaltă socotiți, iaste.

Locurile Sfintei Scripturi, care adevereză, că Besérica iaste nesmăntnică și negreșitoare întru învățatură credinții, acéleși vé fac a crede cum că nu fiește-carele creștin e nesmăntnic, nici adunarea mireanilor, ce singură adunarea arhierilor. Am arătat nesmăntnicia Beséricii întâiu dintru acel loc al Scripturii : „Iar de nu va asculta nice Soborul, fie ție ca cel păgân și ca un vameș, Math. cap. 18, s. 17.“ Cum că aici prin Sobor de carele neascultând neștine să socetése ca un păgân să înțelege adunarea arhierilor numai, chiar să véde din céle ce urméză în stih. 18 : „Adevér grăesc voao, orî câte veți lega pre pământ, fi vor legate în ceriu, și orî câte veți deslega pre pământ fi-vor deșlegate în ceriu.“ De unde aaș muștrăm. Acéia să înțeleg prin Sebor carii au putere de-a lega și a deslega, dar acésta o au singuri Apostolii și următorii lor, carii sint Arhieri. Așa dară prin Sobor adunarea arhierilor se înțelege. Așijderea céle-lalte cuvinte, care le-am adus înainte spre adevérea nesmăntnicii Beséricii, tóte cătră adunarea arhierilor s'au zis și s'au grăit, nu cătră alții. Acesti adunări s'au făgăduit povățuirea Duhului adevérului și aducerea aminte de tóte, și îndreptarea întru tot adevérul, iproci (Vezi în capu de sus). Si adevérat acelora se cuvinea să se déie nesmăntnicia învățaturii căroră s'au dăruit deregătoria de-a învăța popórele și a paște și a povățui

Beserică lui Dumnezeu. Însă acesta s'au dat arhierilor nu mirărilor; așa dară adunarea arhierilor iaste nesămăntnică, și nici odinioară porțile iadului, adică eresului nu o vor birui pre ea (Math. cap. 17, s. 18). Acesta au fost și practica Besericii pururea de pe vrémile Apostolilor încă, când să stărnea vre-o price despre învățatură și despre dogmă, nu la alții alerga creștinii, nici alții hotărea pricea și întrebarea, fără una înțelegerea tuturor arhierilor. Ceteste Istoria Besericii și faptele sobórelor a totă lumea. (Va urma.)

D I V E R S E.

* **Monument Maiestății Sale.** În Graz s'a constituit un comitet, care publică un apel către public pentru colectări spre ridicarea unui monument Maiestății Sale cu ocasiunea iubileului de 50 ani de domnire. Apelul, între alții, e subscris și de următorii: Don Alfonso de Bourbon, comandantul de corp Rheinländer, contele Attems, șeful Știriei, primariul din Graz Portugall, Leopold archiepiscopul de Seckau și Mihail Napotnic archiepiscopul de Lavant.

† **Necrolog.** În 20 a l. c. a reposat un tiner de bună speranță, — student în clasa VI. gimnasială de Beiuș — Vasiliu Papp, de naștere din Nimăești, după un morb greu de pept. — Tinerul defunct era înzestrat cu frumoase cualități spirituale, și era unul dintre studenții eminenți; de aceea a-și fost împărțit de stipendiu din fundațiunea fericitului preot „Mihocu.“ — Pe reposatul îl deplânge neconsolabilul său părinte îmbătrânit Moisie Papp preot în Nimăești, și număröse rudeni, precum și conșcolarii săi. — Ceremonia funebrală s'a seversit cu cinstea cuvenită asistând întréga tinerime gimnasială în frunte cu corpul profesoral; ér la moment i-a ținut panegiricul un conșcolariu storcând lacrimi din ochii ascultătorilor. — Fie-i memoria binecuvântată! — Beiuș, 23 Noemvre v. 1894. — V. Papp.

* **„Victoria“ institut de credit și economii, societate pe acții.** Sediul: Arad, casa proprie, strada principală Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primește depuneri spre fructificare, după cari solvesce 5% interese fără privire la terminul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea casei, depuneri până la fl. 1000 să restituiesc îndată la presentarea libelului fără abdicere. Depuneri se pot face și redica și prin postă și se efuluesc momentan după sosirea comandei. — Direcțiunea institutului.

C O N C U R S E.

Pe basa decisului Venerabilului Consistoriu gr. or. român din Arad dela 12 Octobre a. c. Nr. 5277, pentru deplinirea parochiei vacante din comuna Zarand, protopopiatul Borosineului să escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: 1) Pentru funcțiunile ordinarii solvinđi din cassa comunală în rate trei lunari 400 fl.; 2) Una sesiune pământ 280 fl.; 3) Alte venite sigure 100 fl. — Suma 780 fl.

Doritorii de a dobândi acesta parochiă de clasa a II, sunt pofțiți, recursurile lor adnecate cu tóte documintele de lipsă pentru numita clasă, adresate comitetului parochial, să-le trimita subscrisului protopresbiter în Boros-Ineu (Borosjenő) până în 15 Decemvre a. c., având recurenții a-sé presenta în vr'o Duminecă, ori sərbătóre

în sfta biserică de acolo pentru arătarea desterității în slujbele bisericesci.

Recursurile mai târđiu întrate nu se vor lua în scotintă.

Zarand, la 29 August 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN CORNEA, m. p. protopresv.

—□—

Lângă bătrânul paroch Ioan Gurban, din Buteni, instituindu-sé un post de capelan timporal, pe această capelaniă prin acesta să escrie concurs cu termin de alegere pe Duminecă la 18/30 Decemvre a. c., până când recurenții se vor presenta vre-odată în biserică spre a să face cunoscuți poporului și pe calea oficiului protopresviteral și vor substerne recursurile înzestrate cu documente recerute la parochiile de clasa II.

Venitele sunt jumătate din o sesiune de pământ, jumătate dela bir și dela stole, cari la olalta fac 316 fl. Buteni, la 10 Novembre 1894.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: CONSTANTIN GURBAN, m. p. protop.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante de clasa a III-a din comuna Leșiu, — protopresbiteratul Orađii-mari — să escrie concurs cu termin de alegere pe Luni în 26 Decemvre v. c.

Emolumintele sunt: 1) Casă parochială cu supraedificatele și intravilanul 25 fl.; 2) Pământ arătoriu 22 jugere à 10 fl. = 220 fl.; 3) Dela 100 numeri de casă câte 1 măsură bucate și anume: $\frac{2}{3}$ parte grâu de pâne, $\frac{1}{3}$ parte cucuruz 125 fl.; 4) Stótele usuuate după calcul alor 5 ani din urmă 60 fl. — Suma 430 fl.

Sé notéză că după pământul parochial contribuțiunea erarială are sé o solvescă alegândul preot.

Doritorii de a ocupa această parochiă sunt avisati a-și trãmite recursurile provédute cu documintele prescrite de stat. org., la subsemnatul, până în 23 Decembre v. a. c., având până la alegere a să presenta în sânta biserică din comuna amintită, pentru de a-și aréta desteritatea în cele rituale și în omiletică.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PACALA, m. p. protopop.

—□—

Conform ordinului Veneratului Consistoriu arădan de datul 10 Noemvre a. c. Nr. 6453/894, pentru deplinirea stațiunii învățătorești vacante din Baia, protopresviteratul Radnei, să escrie de nou concurs cu termin de alegere pe 6/18 Decemvre a. c.

Emolumintele sunt: 1) Bani gata 300 fl: în cari sunt computate și naturalele și din acesta sumă învățătóriu se va îngriji și de încălditul școlii; 2) $\frac{1}{2}$ sesiune de pământ arătoriu pe deal; 3) Cuartir liber cu două chilii, cuină, cămară, stalău și grădină de legume; 4) Dela înmormântări unde va fi pofțit pentru tot casul 40 cr.

Recurenții, cari doresc a ocupa acest post, au a substerne recursurile lor părintelui protopop Vasile Beleş, în Maria-Radna; până inclusive la 5/17 Decemvre a. c., — și au a să presenta în vre-o Duminecă ori sərbătóre în sfta biserică din Baia, spre a-și aréta desteritatea în cântări și tipic.

Baia, în 15/27 Noemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopop.

—□—

Pentru deplinirea definitivă a postului învățătoreșc dela școlă conf. rom. gr. or. din com. bis. Groșiu, comitatul Caraș-Severin, conform decisului consist. dto 3 l. c. Nr. 6374, să escrie concurs cu termin de alegere pe điaua de 11/23 Decemvre c.

Pre lângă următoarele emoluminte: 1) Cortel liber și intravilanul școlii de sub Nr. c. 11. de 1200 orgii □, apoi grajd pentru vite; 2) Patru jugere pământ estr. fânaș; 3) 60 măsuri de cucuruz în bômbe; 4) Patru orgii de lemne pentru încălzitul salei de învățământ și alte patru pentru învățătoriu; 5) În bani gata 182 fl. v. a.; 6) Pentru conferință 5 fl. v. a.

Recursele vor avé sê fie ajustate cu testimoniu de pedagogie, cualificațiune din limba magiară și adresate comitetului parochial sê se trimită inșpectorului de școle Demetriu Marcu în Birkis, comitatul Caraș-Severin. — Apoi fiind că alesul învățătoriu va avé ca se împlinescă și cantoratul fără altă remunerațiune, se poftesce dela recurenți, ca până la ziua de alegere sê se presinte în vre-o Duminecă ori sêrbătore la sânta biserică din loc, spre a-și arêta desteritatea în cântările bisericesti și tipic.

Groșiu, în ședința comitetului parochial dela 14/26 Noemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: DEMETRIU MARCU, m. p. inșpector cercual de școle.

—□—

Care în urmarea ordinațiunei Venerabilului Consistoriu arădan de dtul 8 Noemvre a. c. Nr. 6465 sê publica de nou concurs pe stațiunea învățătorească din Lăpușnic, comitatul Caraș-Severin, cu următoarele dotațiuni. 1) Salariul în bani gata 276 fl. v. a.; 2) Patru jugere pământ estravilan prețuit în 24 fl. v. a. Suma 300 fl. v. a. 3) Douzeci și patru fl. pentru 24 metri lemne pentru școlă și învățator, care comuna le va aduce. 4) Pentru conferință 10 fl.; 5) Pentru scripturistică 5 fl.; 6) Cortel liber și grădină de 800 □.

Recurentii vor avea pe lângă documentarea despre depunerea esamenelor de cualificațiune învățătorească din limba română și magiară asê presenta în s. biserică din Lăpușnic, spre a-și arêta desteritatea în tipic, și cantul bisericesc a-și trâmite recursul aci subscrisului inșpector școlar per Balintz în Leucusșeu până în 18/30 Decemvre a. c. în care și va fi și alegerea.

Lăpușnic în 14 Noemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: ADAM ROSA, m. p. inșpector școlar.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de învățătore, și 2 posturi de învățatori dela școlile rom. gr. or. confesionale din comuna Toracul-mic, sê eserie prin acêsta concurs cu terminul de alegere de 30 de zile dela prima publicare.

De aceste stațiuni sunt legate următoarele salare:

I. Pentru învățătore la școlă fetelor: a) 200 fl: în bani; b) Pentru încăldământ din care sê încăldesce și școlă 24 fl.; c) Pentru conferințele învățătorești decă va lua parte 15 fl.; d) Pentru curatorat pe anul întreg 10 fl.; e) Grâu 30 de chible în natură computat à 3 fl.: = 90 fl.; f) Până la alte dispusețiuni relut pentru quartir 30 fl., de tot suma 369 fl. v. a.

II. Pentru învățator la clasa I: a) 220 fl. în bani; b) Un juger de pământ arătoriu esarendat pe a. c. cu 32 fl.; c) 400 □ grădină estravilană exarendată pe a. c. cu 8 fl.; d) Pentru încăldământ, din care sê încăldesce și școlă 48 fl.; e) Pentru conferințele învățătorești decă va lua parte 15 fl.; f) Pentru curatorat 10 fl.; g) 20 chible de grâu à 3 fl. chibla = 60 fl.; și quartir liber, însă de o camdată până la alte dispusețiuni relut de 30 fl. v. a. — Suma peste tot: 423 fl. v. a.

III. Pentru învățator la clasa II: a) 220 fl. în bani; b) Un juger de pământ arătoriu esarendat cu 32 fl.; c) 400 □ grădină esarendată à 3 fl.; d) Pentru

încăldământ din care sê încăldesce și școlă 48 fl.; e) Pentru conferințele învățătorești decă va lua parte 15 fl.; f) Pentru curatorat 10 fl.; g) Grâu 20 chible à 3 fl.: chibla = 60 fl.; și quartir liber cu grădină intravitană: 2 sobe, 1 antișambă, cuină, spais și pod.

Recursele ajustate corespunđtoriu recerințelor legall și adresate com. par. din loc sunt de a sê adresa. Prea On. Domn. Protopresviter Paul Miulescu, în Nagy-Komlos, cottul Torontal; avênd respectivii a sê presenta. în vre-o Duminecă ori sêrbătore în s-ta biserică, cei cu clase și cei ce vor dovedi capabilitatea de o conduce corul vocal, vor fi preferiți.

Toracul-mic, în 17/29 August 1894.

În numele comitetului parochial:

V. Petrovicu, m. p. Georgiu Serb, m. p.
paroch și preș. com. par. not. com. par.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopop și inșpector de școle.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a postului de învățătoria la școlă gr. or. rom. confesională de fete din Belințiu, sê eserie concurs, u termin de alegere de 30 zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: 1) În bani gata, solvinđi $\frac{1}{2}$ din-cassa bisericeii și $\frac{1}{2}$ din cassa cultului 300 fl.; 2) 20 metri lemne, din cari sê încăldesce și școlă; 3) Pentru conferință 5 fl.; 4) Pentru scripturistică 5 fl.; 5) Locuință liberă cu grădină de legumi.

Dela recurente sê poftesce a sê presenta în vr'o Duminecă ori sêrbătore în biserică locală, spre a-și arêta desteritatea în cântare; sê dovedescă cualificațiune „baram bună” din limba română și magiară; sê instrueze fetițele ceremonialul biser.; eră nereflectând învățătore cu atare cualificațiune, sê primesc și iuvetători calificați. — Recursele astfel instruate și adresate comitetului par., sê se suscernă P. Onor. D. Protopop și inșpector tract. Georgiu Crăciunescu, în Belințiu p. u. Kiszetó.

Belințiu, la 7/19 Noemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRECIUNESCU, m. p. prot., și inșpector școlar.

—□—

În lipsa de competenți cu cualificațiunea prescrișă sê eserie de nou concurs la noua înființendă școlă poporală confesională din Moroda, cu termin de alegere de 30 zile dela prima publicare în fôia oficiôsă.

Emolumintele sunt: 1) Salariul anual 300 fl. v. a. solvinđi în rate quartale; 2) Pentru scripturistică 8 fl.; 3) Pentru conferință 10 fl.; 4) Pentru curatorat 10 fl.; 5) Quartir liber cu grădină; 6) La înmormentări unde va fi poftit 50 cr; cu liturgie 1 fl.; pentru încăldirea școlii sê va îngrigi comuna.

Dela recurenți se pretinde a produce: 1) Testimoniu de cualificațiune și de preparandie; 2) De limba magiară, fiind poftiți recurenți a sê presenta în biserică locală pentru de a-și arêta desteritatea în cant și tipic.

Sê obsêrvă că alegândul numai după proba de un an sê va recomênda Ven. Consistoriu spre întărire definitivă.

Recursele adresate comitetului parochial, sê se substêrnă părintelui protopop și inșpector Ioan Cornea, în Borosjenő.

Moroda, 23 Octobre 1894.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: IOAN CORNEA, m. p. inșpector școlar.

—□—